

תורת הקורא

הוראות מפורטות לבעלי קריאה

הלכות ומנהגים, דיוקים ודקדוקים, הערות ובידורים, חילופי נוסחאות, הקשורים בקריאת פרשת השבוע

הערות, הארות, ביקורת, שאלות, רעיונות, וכן תרומות להשתתפות בהוצאות הגליונות, יתקבלו בברכה במכון כמו"כ אפשר לשלוח בקשה לקבלת הגליונות במייל tameytora@gmail.com

גליון מס' 218
הפטרת ראה
ה"א תשפ"ד

גליון זה יו"ל ע"י מכון 'שעמי תורה' תודה לכל העוזרים והמסייעים שגליון זה יראה אור © כל הזכויות שמורות, ניתן לצלם ולהדפיס כמות שהוא ללא שינוי

הלכה ומנהג

לפרשת ראה מפטירים:

מ'ענייה סערה' (ישעיה נ"ד י"א) עד 'ולקדוש ישראל כי פאך' (שם נ"ה ה"א).

הקשר לעניין היום: בין תשעה באב לראש השנה קוראים בהפטרת נחמה, כדי לנחם את העם מן החורבן (לבוש סימן תכ"ח

^א וכן הוא באבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות) בשם 'ויש מפטירין', ובעץ חיים (הלכות קריאת התורה פרק ד'), ובמחזור ויטרי (כתב יד מוסקבה 841, מובא במהדורת גולדשמידט). ובספר השולחן (הלכות תפילה שער ששי) ההפטרה מסתיימת ב'לאות עולם לא יב'רת' (שם נ"ה ג"א).

^ב ואף שטעם ההפטרה הוא עניין הנחמה הקשור לזמן, אולי יש בנותן טעם למצוא גם קשר ענייני בין הפרשה להפטרה (וכמו שמצאנו בכיוצא בזה שהדגול מרבה בסיון תכ"ח כתב שיש קשר לפרשה גם בהפטרות מעין זמן). ולכאורה פסוק 'בצדקה תפונג' (נ"ד י"ד) האמור בהפטרה, הוא מעין פסוקים 'כי יהיה בך אביון וכו' לא תאמץ את לבך ולא תקפץ את ירך מאחיד האביון כי תתן תפתח את ירך לו' (ט"ו ז-ח) וכן 'נתון תתן לו ולא ירע לבך בתת לו וכו' תתן תפתח את ירך לאחיד לעני ולאביון בארץ' (ט"ו י"א) האמורים בפרשה. וכן פסוקים 'שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם הטו אונכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם' (נ"ה ב-ג) האמורים בהפטרה, הם מעין פסוק 'שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוץ למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני יי א-להיך' (י"ב ב-ח) האמור בפרשה.

^ג וזה כפי מנהג הפסיקתא, עיין גליון 213 הפטרת פינחס הערה ד'. ובענין סדר הפטרות הנחמה עיין גליון 215 הפטרת ואתחנן הערה ד'.

^ד חל כד בשלש קביעות (והיינו שראש חודש אלול בשבת וראשון): הכ"ז הפשוטה, בש"ז גכ"ז המעוברות. ובממוצע חל כד אחת לארבע שנים בערך (כ-28% מהשנים).

^ה זו דעת ראב"ה (סימן תקנ"ה), ואור זרוע (חלק ב' סימן שצ"ב), והטור (סימן תכ"ח), וכך מוכח מדברי הפרדס הגדול (סימן ב"ה), וכך הביא המרדכי (מגילה סימן תל"א) בשם מנהג שפיירא, וכן הורה מהר"ם מרוטנבורג (תהנות מרדכי שם), וכן הוא במנהגים ישנים מדורא (עמ' 150), ובמנהגים טירנא (חודש אלול).

ונאמרו כמה טעמים מדוע יש להפטיר בהפטרת ראש חודש ולא בהפטרת 'ענייה סערה'. א' הפטרת ראש חודש כתובה בתלמוד (מגילה ל"א ע"א), ולכן היא עדיפה על הפטרות הנחמה שכתובות רק בפסיקתא (ראב"ה סימן תקנ"ז, מרדכי מגילה סימן תתל"א בבאור טעמים של בני שפיירא). ב' גם אם מפטירים בהפטרת ראש חודש, ניתן להשלים את הפטרת 'ענייה סערה' אחר שבועיים בפרשת כי תצא, משום שאז מפטירים 'רצי עקרה', והפטרת 'ענייה סערה' כתובה מיד אחריה בבבאי (ראב"ה סימן תקנ"ז, אור זרוע חלק ב' סימן שצ"ב). ג' בהפטרת ראש חודש מוזכר נחמות ירושלים (שמחו את ירושלים וגילו בך כל אהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה' (ס"ו י'), כאלו אשר אמו תנחמן בן אנכי אנהיבם וירושלים תנחמן (ס"ו י"א)), ואם כן יש בה גם משום ראש חודש וגם משום נחמה, ולכן היא עדיפה על הפטרה שיש בה נחמה בלבד (ראב"ה ואור זרוע שם).

^י כפי שפסק הרמ"א בשולחן ערוך (סימן תכ"ה סעיף א'). ובמקרה כזה נוהגים להשלים הפטרת 'ענייה סערה' אחר שבועיים בשבת פרשת כי תצא, כיון שמיד בסיום ההפטרה 'רצי עקרה' באה הפטרת 'ענייה סערה' (מנהגים טירנא חודש אלול, ובפי שכתבו הראב"ה והאור זרוע הנ"ל, וכן כתבו הלבוש סימן תכ"ה סעיף ב' וסימן תקפ"א סעיף א' ושאר אחרונים, וכן הביא המשנה ברורה סימן תכ"ה סק"ז).

סעיף ח'.

כשחל ראש חודש אלול בשבת^א, יש אומרים שמפטירים בהפטרת ראש חודש^ב, וכך מנהג האשכנזים^ג, ויש אומרים שמפטירים 'ענייה סערה'^ד, וכך מנהג הספרדים^ה. וכשחל ראש חודש אלול ביום ראשון^ו, מפטירים 'ענייה סערה'^ז, ובמעט קהילות^ח מפטירים בהפטרת מחר חודש^ט.

^א זו דעת המרדכי (מגילה סימן תל"א), והאבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות) שכתב שהפטרת הפרשיות נדחות מפני הפטרת ראש חודש וערב ראש חודש אבל הפטרות אלו האמורות בפסיקתא אינן מתחלפות באחרות לעולם. ואף שהפטרת ראש חודש כתובה בתלמוד, הרי כתבו תוס' (מגילה ל"א ע"ב ד"ה ראש חודש) שאנו נוהגים כמנהג ההפטרות האמור בפסיקתא אף נגד דברי התלמוד (תהנות מרדכי שם).

^ב כפי שפסק המחבר בשולחן ערוך (סימן תכ"ה סעיף א'). ובמקרה כזה, מנהג הספרדים לקרוא אחר הפטרת 'ענייה סערה' גם פסוק ראשון ואחרון מהפטרת ראש חודש, וכיון שראש חודש גם ביום ראשון, קוראים גם פסוק ראשון ואחרון מהפטרת מחר חודש, וכמו שפסק המחבר (סימן קמ"ב סעיף ב' וסימן תכ"ה סעיף ב') לגבי ראש חודש שחל בשבת וראשון.

^ג חל כד בשלש קביעות (והיינו שראש חודש אלול בראשון ושני): הש"א זח"א הפשוטות, הח"א המעוברות. ובממוצע חל כד אחת לתשע שנים בערך (כ-11.5% מהשנים).

^ד כך פסקו המחבר והרמ"א בשולחן ערוך (סימן תכ"ה סעיף ב'). ומנהג הספרדים להוסיף גם פסוק ראשון ואחרון מהפטרת מחר חודש, כמבואר לעיל (הערה ח').

^ה בשולחן הקריאה (סימן כ"ה, מסגרת השולחן סק"צ [מהחופות שבדפוס ע"י]) כתב שמנהג רוב קהילות פולין וביהם להפטיר 'ענייה סערה', אבל בפפד"מ רוב קהילות אשכנז מפטירים הפטרת מחר חודש (ומסלמים 'ענייה סערה' בבי תצא).

ובאמת היו בזה שני מנהגים באשכנז, שבמרדכי (מגילה סימן תל"א) בשם מנהג שפיירא, ובמנהגי מהר"ש מנוישטט (סימן ת"ד), וביוסף אומץ (סימן תתק"ט), ובדברי קהילות (עמ' 120), כתבו שמפטירים בהפטרת מחר חודש. וכך נוהגים כיום ממשיכי מנהגי אשכנז מערב (לוח מנהגי בית הכנסת לבני אשכנז).

אך במנהגים דק"ק וורמיישא (עמ' קל"ב), ובמנהגות וורמייזא (עמ' רח"צ), ובנהג כצאן יוסף (פרשת ראה אות א'), ובמנהגי פיורדא (סימן ע"ח), כתבו שמפטירים 'ענייה סערה'. ובהכרעת הרמ"א.

^ז ולכאורה חילוק המנהגים לגבי העדפת הפטרת מחר חודש או 'ענייה סערה', תלוי בטעמים השונים שנאמרו בנוגע להעדפת הפטרת ראש חודש מהפטרת 'ענייה סערה' (כמבואר לעיל הערה ה'), שלפי הטעם שהפטרת ראש חודש כתובה בתלמוד, ולפי הטעם שניתן להשלים את הפטרת 'ענייה סערה', הרי טעמים אלו נכונים גם לגבי הפטרת מחר חודש, ולכן יש להעדיף מ'ענייה סערה'. אך לפי הטעם שגם בהפטרת ראש חודש מוזכר נחמה, טעם זה אינו שייך לגבי הפטרת מחר חודש שלא מוזכר בה נחמה, ולפי טעם זה הפטרת מחר חודש לא תדחה את הפטרת 'ענייה סערה' (ואכן הובא נימוק זה להעדפת 'ענייה סערה' במנהגים טירנא חודש אלול, והביאו בדרכי משה סימן תכ"ה סק"ב, וכן כתב הלבוש סימן תכ"ה סעיף ב' וסימן תקפ"א סעיף א' ועוד אחרונים).

❧ דיוקים ודקדוקים ❧

נ"ד י"א: וְיִסְדְּתִיךָ - היו"ד לא נשמעת, ונקרא 'וְיִסְדְּתִיךָ'. ואין לקרוא 'וְיִסְדְּתִיךָ' בשווא וחיריק.

נ"ד י"ב: וְשִׁמְתִי בְּדָבָר - הכ"ף הראשונה דגושה בדגש קל נגד הכללים^א.

וְרַב שְׁלֹם בְּנֵיךָ - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'וְרַב שְׁלֹם בְּנֵיךָ'.

נ"ד י"ד: כִּי לֹא־תִקְרַב - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים להטעים 'כִּי־לֹא תִקְרַב'.

נ"ה ט"ו: תָּנֹן - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של הה"א, שלא ישמע שקורא 'אִינ' באל"ף ותשתנה המשמעות. וכן הוא להלן (נ"ה ד', נ"ה ה').

נ"ה י"ז: לְמִשְׁפָּט - הלמ"ד בפתח. ואין לקרוא 'לְמִשְׁפָּט' בשווא נע.

נ"ה א': הָיוּ - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של הה"א, שלא ישמע שקורא 'אִיו' באל"ף, ויש בזה חשש שינוי משמעות^ב.

לְמִיָּם - הלמ"ד בפתח. ואין לקרוא 'לְמִיָּם' בשווא נע.

נ"ה ג': שִׁמְעוּ וְתַחֲי - יש להפריד בין הדבקים, שלא יבליע את השורוק ויישמע שקרא 'שְׁמַעוּתַחֲי'.

^א באבן עזרא (ישעיה א' ד', נחום ג' א') הביא שני פירושים בזה, שיש מפרשים ש'היו' הוא כמו 'איו' (שכתבו המפרשים שהיא קריאת כאב ואבל) והאל"ף התחלפה בה"א שכן דרך אותיות מאותו מוצא להתחלף לפעמים (וכן נקט גם האברבנאל בישיעה שם, וברד"ק שם כתב שכן משמע מתרגום יונתן), אך דעתו שמשמעם שונה, ש'היו' הוא סימן קריאה (וכן נראה שנקט רד"ק בישיעה שם, וביאר יותר ש'היו' הוא לשון קריאה וצעקה הן לאבל והן להשמיע השומע).

^ב הכלל הוא שאותיות בגדכפ"ת בראש תיבה דגושות בדגש קל (כמו בְּתוֹךְ; קְמוּ). אך אם התיבה שלפניהן מוטעמת בטעם מחבר ומסתיימת בהברה פתוחה, הרי הן רפות (כמו וְיִקְרָא פְּרָעָה; הָיָה כְּנִים; וְעִשִּׂיתְ כִּפְרָת). וכאן האות דגושה בדגש קל, אע"פ שהתיבה שלפניה מוטעמת בטעם מחבר ומסתיימת בהברה פתוחה, ותיבה זו מנויה במסורה עם עוד מילים מעטות היוצאות מן הכלל.